

מעשירים את החג והמועד בבית

גיליון ראש השנה תשע"ט

בראש השנה, בראש השנה,
פריחה שושנה אצלי בגינה
בראש השנה סירה לבנה
עגנה לה בחוף פתאום.
ליבנו ענה בתפילה נושנה
שיפה ושונה תהא השנה
אשר מתחילה לה היום.
(נעמי שמר)

התוכן:

- מבוא
- קטעי קריאה ושירה
- רעיונות לטכסים
- ברכות לראש השנה
- מאכלים ומתכונים
- רעיונות לפעילות משפחתית או עם חברים במשך החג

ליקטו וקבצו: אסתי שורר, אלי נחומזון, זהבה שגב, אסתר ברנר, מירי כפרי, נילי שור, לאה גלבוע, ליתקה קרין, אברהם תמרי, ורד רוס.

מבוא

תכלה שנה ואנחותיה - תחל שנה וברכותיה

חג נפלא ראש השנה. החג האופטימי ביותר של השנה. הצרות והאנחות של השנה החולפת הולכות וכלות עם הדפים הנתלשים מן הלוח, הברכות, לצומתן, מצטופפות ונדחקות בפתחה של השנה החדשה ומבקשות לפרוץ לעולם ולבשר לו על כל הטוב הצפוי לו בשנה הבאה.

באסופה זו ננסה לבחון את ההבדלים בין השמחה הגדולה שבפניו המוכרות של החג ובין הדאגה הספוגה במקורותיו, בין יום של "תחל שנה וברכותיה" ובין יום דין שהיהודי ניצב בו לפני הבורא בחרדה ובתקווה. בין יום חג ככל החגים ליום שעיקרו חשבון נפש. חגי ישראל הם חגי זיכרון. פרט משפחה וקהילה נקראים להזכיר ולשחזר בצורה טכסית, אירוע היסטורי משמעותי שקרה בעברנו. הפרט היהודי נקרא לשאול את עצמו ולחנך את בנו לשאול: מאין באתי, מה מכילה הביוגרפיה שלי?

אבל לראש השנה ויום כיפור אין היסטוריה, אין זיכרון, אין עבר, אין סיפור, אין דרמה, לכן, לא הזמן, לא הלידה ולא השהות קובעים את תוכניהם, לא מה קרה בעבר, אלא מה אפשר שיקרה, הפנים והלב מכוונים למימד הזמן - עתיד. שני מועדים אלה שואלים: מה כיוון חייך? כיצד בחרת לחיות? האם יש לך חלום, שאיפה למימוש? האם יש לך תמונת עולם אנושית וחברתית? מה דמות החברה הישראלית בעיניך? מה פני קיבוץך? מה פני הקהילה בה אתה חי? מה פני ביתך ומשפחתך?

אם אתה רוצה ליצור מציאות אחרת, טובה יותר, צודקת יותר, זה תלוי בך בלבד. בשאיפתך לשינוי, בשאיפתך להתחדשות, בשאיפתך לגאול את עצמך ואת חברתך. זה תלוי בנדר שלך עכשיו, בהווה, אבל פניך לעתיד. לפי זה - "ראש השנה ויום הכיפורים הם חגים אנושיים ואופטימיים ופניהם אל האדם ותמונת עתידו". (אריה בן גוריון)

השעון והשופר

יש שעון פשוט המורה על השעות, ויש שעון מעורר שמלבד התפקיד של כל שעון יש לו תפקיד נוסף, לעורר את הישנים ולהקיץ את הנרדמים. הראשון פועל את פעולתו רק באמצעות חוש הראייה, והשני - גם ע"י חוש הראייה וגם ע"י חוש השמיעה.

ראש השנה הוא מעין שעון, השעון המעורר, הוא לא רק מורה על השנים, כמו שעון את השעות, הוא גם מקיץ, ע"י חוש השמיעה של קול השופר הקורא: "עורו ישנים משנתם והקיצו נרדמים מתרדמתכם". (הרב משה אביגדור עמיאל)

חודש תשרי

מקור השם הוא באכדית - תשריתום, ופירושו - ראשית והתחלה. תשרי נקרא גם ירח האיתנים ואחד ההסברים לשם זה הוא החודש שבו מצויים מים זורמים רק בנחלי איתן. מזלו של החודש מאזניים, במסורת היהודית מסבירים שמאזניים מתאימים לחודש זה של השנה שכן בו חל "יום שיוויון הלילה והיום וגם שבחודש זה עוברים כל באי עולם לפני האלוהות ומעשיהם "נשקלים" לשבט או לחסד. בתקופת תשרי, הימים מתקצרים, מזג האוויר אינו יציב, השמים מתכסים עננים ולעיתים מגיע היורה. בתקופה זו חולפות בארץ להקות עצומות של צפורים הנודדות מצפון הגלובוס לדרומו כשארץ ישראל היא תחנת ביניים.

ראש השנה במקרא

השנה המקראית המוכרת לנו מתחילה בחודש ניסן. "ויאמר ה' אל משה ואל אהרון בארץ מצרים לאמור: החודש הזה לכם ראש חודשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה" (שמות יב' א-ב) אף על פי שניסן הוא החודש הראשון בשנה אין במקרא ציון מיוחד לא' בניסן כיום ראש השנה. המועדים השונים, החלים בחודש זה, קשורים ליציאת מצרים ולחג הפסח, ולא לתחילת השנה. גם בא' בתשרי, המצוין כמועד, אין איזכור לא לראש השנה ולא לאמצע השנה. בשני מקומות מזכירה התורה את א' בתשרי: "דבר אל בני ישראל, בחודש השביעי, באחד לחודש, יהיה לכם שבתון, זכרון תרועה- מקרא קודש. כל מלאכת עבודה לא תעשו, והקרבתם אישה לה' " (ויקרא כג' כד-כה) "ובחודש השביעי, באחד לחודש, מקרא קודש יהיה לכם, כל מלאכת עבודה לא תעשו. יום תרועה יהיה לכם. ועשיתם עולה לריח ניחוח לה' " (במדבר כט' א-ו)

ראש השנה בימי עזרא ונחמיה

"ויביא עזרא הכהן את התורה לפני הקהל, מאיש ועד אישה וכל מבין לשמוע, ביום אחד לחודש השביעי....." (נחמיה ח' ב-יב) ראש השנה המשתקף בקטע הוא יום של שמחה, טכס ציבורי של קריאה בתורה, וזו עוררה את הקהל לתשובה. תרועת השופר ושאר הערכים שיוחסו לראש השנה בימי חז"ל אינם נזכרים.

ראש השנה בתקופת חז"ל

המשנה מזכירה לנו לא פחות מארבעה ראשי שנים:
"ארבעה ראשי שנים הם: באחד בניסן - ראש השנה למלכים ולרגלים, באחד באלול - ראש השנה למעשר בהמה. רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים: באחד בתשרי - ראש השנה לשנים ולשמיטין וליובלות, לנטיעה ולירקות. באחד בשבט - ראש השנה לאילן, כדברי בית שמאי. בית הלל אומרים: בחמישה עשר בו." (משנה ראש השנה א' א)
במשנה כל אחד מ"ראשי השנים" מסמן מועד מוסכם לראשיתה של ספירה אחרת. בין השורות יכולים לזהות מתח בין שיטת המקרא, שניסן הוא החודש הראשון בה, ובין שיטת המשנה והתלמוד שחודש תשרי תופס בה את מקומו.
סביר שהשינוי נגרם בהשפעת העמים השכנים, אחדים מהם נהגו לציין את ראשית השנה (ואת כל הטכסים הכרוכים בה) בתקופה מסוף הקיץ עד ראשית הסתו. ואפשר לשער שגם לאקלים הארץ-ישראלי הייתה השפעה: סוף הקיץ הוא סוף עונת האסיף של מרבית הגידולים. מכאן מתחילה העונה החקלאית החדשה.

סופים והתחלות

הגם שהשנה של חז"ל נפתחת בראש השנה, ה"תפר" שבין השנה היוצאת ובין השנה הנכנסת אינו חד, אלא הוא משתרע על פני כל התקופה שבין ראש השנה וסוכות. זו תקופת מעבר השייכת הן לשנה החדשה והן לשנה המסתיימת. יש הקושרים תופעה משונה זו בכך שזמן במהותו אי אפשר לחלק לחלוקה חדה. כל פרק זמן נובע מהזמן שחלף ומניע את הזמנים שיבואו, ואי אפשר לחלק ביניהם. ראש השנה - מסמן את התאריך הרשמי של תחילת לוח השנה, יום הכיפורים - יום הטיהור המוסרי וטיהור המקדש, וחג הסוכות - סוף השנה החקלאית והציפייה לגשם לקראת השנה החקלאית הבאה.

בריאת העולם

תניא, רבי אלעזר אומר: "בתשרי נברא עולם, בתשרי נולדו אבות, בתשרי מתו אבות, בפסח נולד יצחק, בראש השנה נפקדו שרה רחל ורחנה, בראש השנה יצא יוסף מבית האסורין, בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים, בניסן נגאלו, בתשרי עתידין להיגאל."
רבי אלעזר, המבקש להדגיש את מרכזיותו של חודש תשרי, מייחס לו את האירועים החשובים - את לידת האבות ואת מותם, וחשוב מכל את בריאת העולם. הוא קבע שבריאת העולם החלה בכה' אלול וא' בתשרי הוא יום בריאת האדם, ראש השנה הוא יום הולדת האנושות, והאדם, ולא העולם, עומד במרכזו של יום זה. האדם על הישיגיו וכישלונותיו, כוחותיו וחולשותיו, תפקידו ואחריותו בעולם.

קטעי קריאה ושירה

יהודה עמיחי

באחד הימים, צעד המשורר יהודה עמיחי בדרכו אל ביתו, כשידיו עמוסות בסלי פירות וירקות. בהגיעו למצודת דוד, כך מספר עמיחי, בשירו "תיירים", התיישב לנוח על מדרגות אחד השערים. את הסלים הכבדים הניח לצידו.

תוך כדי מנוחה, הבחין עמיחי במדריך מוקף תיירים והיטה אוזן לשיח המדריך. "אתם רואים את האיש הזה עם הסלים?" אמר המדריך לתיירים, כשהוא מצביע על עמיחי. "קצת ימינה מראשו נמצאת קשת מן התקופה הרומית".

עמיחי הבין כי המדריך מתייחס אליו כאל נקודת ציון. "הגאולה תבוא", הרהר עמיחי בליבו, כאשר המדריכים יאמרו לתיירים, "אתם רואים שם את הקשת מן התקופה הרומית? לא חשוב, אבל לידה, קצת שמאלה ולמטה ממנה, יושב אדם שקנה פירות וירקות לביתו".

גם אנו לקראת השנה החדשה, מצטרפים לתקווה זו שכל ההווה האנושית תתרכז באדם, ותכיר בקדושת החיים של כל אחד ואחד מכם שיזכה להגיע בסוף כל יום עמוס סלים ובשלום לביתו, ושרק אהבה תקיף אתכם"

רבי אלימלך היה מתפלל כך

תשמרנו מן הפניות והגאות,
מן הכעס והקפדנות והעצבות,
והרכילות ושאר מידות רעות.
ותצילנו מקנאת איש מרעהו,
ולא נעלה קנאת אדם על ליבנו,
ולא קנאתם של אחרים.
אדרבא, תן בליבנו שנראה בכל אחד ואחד,
מעלת חברו ולא חסרונו.
ושנדבר כל אחד את חברו,
בדרך הישר והרצוי לפניך.
ולא תעלה שום שנאה
מאחד על חברו, חלילה
ותחזק אותנו באהבה אליך,
שיהיה הכל נחת רוח.
אמן, כן יהי רצון.

סוף זה תמיד התחלה (לאה נאור)

סוף זה תמיד התחלה של משהו אחר,

טוב יותר?

רע יותר?

לא יודעת מה יותר.

משהו אחר.

כשהדרך נגמרת מתחיל איזה שביל,

כשהלילה נגמר אז הבוקר מתחיל,

כשנגמרת שעה, עוד שעה מגיעה,

רק בסוף הידיעה מתחילה השגיאה.

סוף זה תמיד התחלה של משהו אחר.

יש תמיד יום מחר לכל יום שעובר,

כל חלום משומש מחליפים באחר,

כשנגמרת שנה, עוד שנה מתחילה,

כל תשובה מתחילה רק בסוף שאלה.

כי סוף זה תמיד התחלה של משהו אחר.

כשהסרט נגמר החיים מתחילים,

הצללים מתחילים כשאין כבר מילים,

כשנגמור את הצליל אז נתחיל צליל אחר.

כשנגמור את השיר אז נתחיל לדבר.

סוף זה תמיד התחלה של משהו אחר.

טוב יותר? רע יותר?

לא יודעת מה יותר.

משהו אחר.

כל שנה (ניסן פרידמן)

כל שנה מתחילה בסימן שאלה,
כתינוק המודד צעדיו.
כמו זריחה מתגלה על כינרת כחולה,
ופניה לשמי מערב.
כל שעה מתחילה בסימן שאלה,
כמו הלב הפועם לו קצובות.
כמו גבול ירקרק שצמח בלאט,
ופניו לפסגות הגבוהות.
כל שנייה מתחילה בסימן שאלה,
ולפני שתשיב היא תחמוק.
כמו ליטוף רוח ים שעולה מאי שם,
ניגונה עוד נשמע מרחוק.
זה נפלא ששנה מתחילה לה
בשיר וברוח טובה.
כל שנה מתחילה בסימן שאלה
ואנחנו נמצא לה תשובה.

שוב נתחיל מחדש (נתן יונתן)

שוב נתחיל מחדש, שכולם מתחילים:
החורש, האוסף, המשורר, העלים
הנופלים על הרוח, פניני הטללים
והגל החוזר אל חופיו התלולים.

מתחילים כמובן גם ירחי השנה:
תשרי וחשוון וכסלו
סתיו חדש ריחני מתיישב בגינה
להביט איך החורף חולף.

מתחילים מחדש. למה לא? מה זה רע?
גם הזמן לפעמים מתבלבל בספירה
גם הגל אל החוף מבקש חזרה
גם תיבת הדימרה שרה שוב את שירה.

ברגע (ורד מוסינזון)

ברגע שהשנה החדשה

אוחזת בעקבי

השנה העוברת

עוברים העצים לדום מתוח

ולרגע קצר

חוזר העולם לתוהו ובוהו

ורוח אלוהים מרחפת

מעל השנה החולפת

שנעדרת

בגלל ידה של השנה החדשה

האוחזת בעקביה

מנסה לעקב ברגע

את רגע האמת

את הרגעים בה תיטול

על עצמה

את האחריות לכל מה שיקרה

מכאן והלאה.

זו אחריות עצומה להיות שנה חדשה

לקחת על עצמך

את הסיכון

שכל התחזיות שחזו לך,

יתגשמו.

זה גם לקחת על עצמך

את הסיכוי, לא להצדיק, את התחזיות הנוראיות

שחזו כל אותם ששבצו רע,

בשנה הקודמת.

איזו אחריות נוראה נוטלת על כתפיה השנה החדשה

ברגע בו היא מרפה

מעקבי השנה החולפת

ומניחה לה להימוג

ולהשאירה לגמרי לבד

להרבה רגעים

עם כל כך הרבה אחריות.

החיים שיש לך (יונה וולך)

התחל מהתחלה	החיים שיש לך
הבט על חייוך	הם החיים שחיית
כעל שיעור רע	הבט אחורה בהבנה
על מה שהיה	מצא את נקודת בראשית
כעל עונש	הבריאה
הרחקה	ברא את עצמך
עמידה בפניה	זה העולם הטוב ביותר
נוקאאוט בסיבוב הראשון	היחיד
תקן	שתוכל לברוא
כאחד שהבריא	כל זה מצוי בתוכך
כאחד שחלה	גלה אותו

תפילה (לאה גולדברג)

למדני אלוהי ברך והתפלל,
על סוד עלה קמל על נוגה פרי בשל.
על החרות הזאת, לראות לחוש,
לנשום, לדעת לייחל, להכשל.

למד את שפתותי ברכה ושיר הלל,
בהתחדש זמנך עם בוקר ועם ליל.
לבל יהיה יומי כתמול שלשום,
לבל יהיה עלי יומי הרגל.

רעיונות לטקסים

קריאה: (אריאנה הרן)

בוא נאסוף את הכל
את כל האמשים האבודים
והמחרים המקווים
את פיסות הנייר
ופיסות השמים
את הבגידות הקטנות
והפיוסים הגדולים,
את הפרחים היבשים
והדמעות הלחות,
את הלחישות החמות
והסכינים הקרות.
את ידי אל תוך ידיך
ואת ראשינו אל הכר.
בוא נאסוף את הכל
ונתחיל מחדש.

שירה:

- שנה טובה - מילים: לוי קיפניס לחן: נחום נרדי.
- שהשמש תעבור עלי - מילים: יורם טהר לב, לחן: חנן יובל.
- תודה - מילים: עוזי חיטמן, לחן: דאלארס.

שער האדם

קריאה:

על פי המסורת נברא האדם הראשון בראש השנה. תודעת הזמן היא המבדילה בין האדם לשאר היצורים החיים, ואפשר להגיד שהאדם ברא את הזמן, כך שראשית הזמן הוא גם ראשית האדם.

”ויאמר אלוהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו...”

”ויברא אלוהים את האדם בצלמו בצלם אלוהים ברא אותו, זכר ונקבה ברא אותם”

(בראשית א, כו-כז)

”וייצר ה' אלוהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים, ויהי האדם
לנפש חיה” (בראשית ב. ו')

- נציין 3 חברים/חברות שעשייתם רבת השנים היא מתוך אהבת האדם.
- נציין ממי נפרדנו השנה ומי נוספו לקהילתנו/משפחתנו.
- נציין ונברך את החולים בהחלמה מהירה.

קריאה:

בראשית ברא אלוהים
את השמים שבעצם אינם
ואת האדמה שרוצה בם לגעת.
בראשית ברא אלוהים חוטים מתוחים בינהם
בין שמים שבעצם אינם
ובין האדמה המשוועת.
ואת האדם הוא יצר
שהאיש הוא תפילה והוא חוט נוגע במה שאיננו
במגע של רוח ודקות.

פרידה מהשנה החדשה - דקה של שקט, עוצמים עיניים וכל אחד נפרד מהשנה
החולפת ומה אנו מאחלים לעצמנו ומה לוקחים על עצמנו. (אפשר לעשות סבב של
שיתוף)
שירה: הללויה - מילים: ינקלה גלפז, לחן: מני גל.

שער הטבע והאדמה

קריאה:

בשער זה נפנה מבטנו אל הטבע המשתנה בתקופה זו, ”אל ההר הירוק תמיד”
מטעי הדיתים, התמרים, הגלבוע המצהיב. החצבים עומדים זקופים. עוד מעט היורה
ישטוף את האבק, והרוח הקרירה משכיחה את את חום הקיץ. הימים
המתקצרים ובשדות ממהרים לקטוף את הכותנה וכבר זורעים גידולי חורף תוך
גניבת מבט לשמים, אולי יופיע עב. גם אצלנו, בני האדם, מתחילה התכנסות פנימה
בבקשת סליחות וחשבון נפש של הימים הנוראים. ותקווה מתעוררת בלב, שהשנה
הבאה תהיה גשומה ופורייה, שיתגשמו משאלותינו ונצליח ליצור קשר טוב יותר עם
האנשים סביבנו ונמצא דרך ללב אויבנו.

- נשתף מה מגדלים אצלנו בעונה זו? מה כבר לא מגדלים ולמה?
- נשתף בחוויה של אחד הנוכחים מהעבודה בחקלאות, מטיוול בנופי הטבע?
- נשתף בתופעת טבע המרגשת אותנו בתקופה זו
(מומלץ להכין מראש מישהו מהנוכחים שיתחיל בשיתוף)

קריאה:

גם השנה (לאה גולדברג)

כל שנה ושנה מוריק הדשא,
ועולה החמה ויורד המטר.
כל שנה ושנה אדמה מתחדשת,
מלבין החצב ומזהיב ההדר.
כל שנה נולדים אנשים לרוב,
לדמעות ולצחוק, לאחוה ושנאה.
יש מישהו הרוצה רק טוב-
גם השנה.

שירה:

שנים עשר חודשים (כתבה והלחינה נעמי שמר)

שער התקווה

שירה:

ברך עלינו את השנה הזאת,
ברך את כל מיני תבואתה לטובה ותן ברכה על פני האדמה.
ושבענו מטובה וברך שנתנו כשנים הטובות.
ברכה:

שער זה מסמל את המבט הנישא קדימה, אל העתיד, השאיפה לחיים טובים
ואמיתיים, חיים ערכיים של חברות, אתגר, פרנסה, שותפות, הדדיות, שמחה ובריאות.
ניחל כולנו לטוב.

קריאה:

משק של כנפי התחלות (עידית חכמוביץ)

משק של כנפי התחלות, והרוח
שוברת חמסין אחרון של אלול
פתוחים שערים לחדש, לסלוח
לכנף ניחומים במשב הצלול.

זרועות החלון נשלחות אל התכלת,
האופק נכנס אל חדרי הלבבות.
ציפור נפשך לעצמה מייחלת,
לעוף ולמצוא מתק דבש ותקוות.

ניצן המחר כמניפה מול עיניך,
מפציע צעיר, צבעוני ותמים.
צוחק העולם, וקורא רק אליך,
לקטוף חיוכיו מצמרות הימים.

תקיעה בשופר

שירה:

- עושה שלום
- בשנה הבאה נשב על המרפסת
- שנה עברה שנה חלפה

ברכות לשנה החדשה

שנה חדשה

אין הכינור קובע את המנגינה,
קובע אותה הפורט על המיתרים.
אין השנה קובעת את תוכנה,
קובע אותה עושה המעשים.

יהי רצון שנדע לפרוט על המיתרים הנכונים,
ונעשה את השנה הבאה הכי טובה שאפשר.
שנת עשייה, פריחה ופיתוח,
כל אחד בביתו, וכולנו יחד בקהילותינו.

ברכת חג לראש השנה

ראש השנה הוא חג משאלות הלב, חג שבו ניחל ונבקש:
שתחל שנה וברכותיה.
שתהא השנה הבאה עלינו לטובה, מתוקה כדבש.
שתבוא שנתנו שלום וימינו חיים.
יש חגים לצחוק, ויש חגים לגבורה,
יש חגים לחרות, ויש חגים לתורה.
ראש השנה הוא חג התקווה, חג התקווה הנצחית.
יצור מוזר ונפלא הוא האדם. בין מכות ואכזבות, בין נחלי כשלון וגלים של שנאה,
מנווט הוא את ספינת התקווה.
בעולם שבו כוכבים נולדים וכבים ללא התחלה וסוף,
חסרי חיים וחסרי משמעות, מוצא האדם שיווי משקל על פני תהומות.
שנה שנה הוא מאמין, מקווה לטוב והופך את חייו לנס של משמעות ושמחה.
היום הזה נולדה שנה חדשה.
האוויר נמלא משק כנפי תקווה לשנת שלום, תנופה והתחדשות.
בין עצב ואושר, בין אבל לשמחה,
נוסיף וניחל כי "תכלה שנה וקיללותיה תחל שנה וברכותיה"
אמן!

תן ברכה (מן המקורות)

ברך עלינו את השנה הזאת
את השנה הזאת.
ברך את כל מיני תבואתה לטובה
ושבענו מטובה וברך שנתנו
בשנים הטובות
ושבענו מטובה וברך שנתנו
כשנים הטובות
ותן ברכה ותן ברכה
ותן ברכה על פני האדמה.

האור בקצה המנהרה (אברהם)

בקצה המנהרה יש אור
ובקצה האור יש ציפור.
בקצה הציפור יש מקור
ובקצה המקור - ענף.
בקצה הענף יש עלה
ובקצה העלה יש אור,
והאור הזה הוא יהלום.
יהלום יחיד במינו. אין לו שטח, אין לו נפח,
אי אפשר לגעת בו.
אין לו משקל.
היהלום הזה שבקצה האור, הציפור, המקור, הענף, העלה,
כל אלה הם השנה החדשה.
אם יוכל כל אחד מאיתנו
לבחור לו יהלום וללטש
אותו במעשיו,
יהיו חיינו - אור יהלום -
תפילה אחת גדולה.

ברכה שנישא (מנחם שדמי)

ברכה נישא לכל ידידנו,
לשנה הקרבה ובאה.
כדאי לאחל אותה גם לעצמנו,
פשוטה, צנועה ונאה.
נהיה טובים יותר משהיינו.
נעשה מעשים טובים יותר משעשינו.
ושכל, כל אחד יעשה ככל אשר יכול,
ממילא תהיה שנה טובה יותר לכל.
אם נאהב יותר משנשנא,
זה יהיה פשוט נפלא.
אם נסלח יותר משנכעס,
זה יהיה יפה ומנומס.
ואם כל אחד באמת יעשה אשר יכול,
ודאי תהיה שנה טובה לכל.

מנהגי מאכלים בראש השנה

סימני החג

לפי אמונה עממית כל
המעשים הנעשים בראש

השנה הם סימן לשנה הבאה כולה. משום כך נוהגים לאכול בו מאכלים ששמן
מרמז לטובה ולברכה.

מידי שנה, לקראת ראש השנה, המטבח מתמלא בריחות מתוקים, והמקרר במיכלים
שבתוכן ה- "סימנים" לשנה החדשה. "סדר ליל ראש השנה", שמתנהל לאחר
הקידוש וברכת המוציא, משתנה מבית לבית ומעדה לעדה. יש הנוהגים לטבול
תפוח בדבש, ובכך מסיימים את הסדר, ויש העורכים שולחן ובו שפע של מאכלים,
ריחות, צבעים וטעמים.

המשותף ל"סימנים" הוא הרמז שהם מבטאים בטעמים או בשמם. רמז לשנה טובה יותר ומתוקה יותר. רמז לשאיפה שלנו להתעלות, ולתקווה שאנו נושאים לשנת שלום ונחת. רמז הבא לידי ביטוי באמירת ה-"יהי רצון" הנסמכת לאכילת כל אחד ואחד מן ה"סימנים".

מנהג נאה קיים בעדות הספרדים והוא נזכר גם בספרות התלמוד והגאונים. לשים בליל ראש השנה "טרסקל" – טנא מלא פירות וירקות מיוחדים לסימן טוב. הטנא מכוסה ואין רואה מה בפנים, כשם שהשנה הבאה לקראתנו מכוסה היא ואין יודע מה צרור בכנפיה.

ובכן, מוציא ראש המסובין (זקן המסובין, או סתם אחד המסובין) מתוך הטנא המכוסה את אחד מהדברים הנמצאים ומכריז מה הוציא. לדוגמא: אם הוציא רימון הוא מכריז: "רימון" את הברכה על הרימון קוראים יחדיו המסובים. גם אם אינכם חובבי מיסטיקה, בהחלט יכול להיות נעים להתחיל את השנה במימד טכסי מסוים, ולאחל לנו ולעולם שנה טובה מלאת כל טוב. אפשר לעודד את המסובים לברך ברכה אלטרנטיבית שוחרת שלום: יהי רצון שייתמו המלחמות בעולם ונדע לחיות בשלום עם הסובבים אותנו.

סימני ליל ראש השנה

באכילת תפוח מתוק בדבש אומר:

יהי רצון מלפניך אבינו שבשמים, שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה.

באכילת ראש דג אומר:

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שנהיה לראש ולא לזנב.

באכילת התמרים אומר:

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שיתמו שונאינו ואויבינו.

באכילת הרימון אומר:

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתרבה זכותינו כרמון.

באכילת הרוביא (לוביה - מין שעועית צרה ומוארכת) אומר:

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שיִרבו זכותנו.

באכילת הכרתי (כרישה, לוף) אומר:

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שיִכרתו שונאינו.

באכילת הקרא (מין דלעת) אומר:
יְהִי רְצוֹן מִלִּפְנֵי אֲבִינוּ שֶׁבְּשָׁמַיִם, שֶׁתִּקְרַע רוּעַ גִּזְרֵי דִינֵנוּ, וְיִקְרָאוּ לִפְנֵיךָ זְכוּיֹתֵנוּ.

באכילת הסילקא (עלים של סלק) אומר:
יְהִי רְצוֹן מִלִּפְנֵי אֲבִינוּ שֶׁבְּשָׁמַיִם, שֶׁיִּסְתַּלְקוּ אוֹיְבֵינוּ וּמִשְׁטֵינֵנוּ.

באכילת הדגים אומר:
יְהִי רְצוֹן מִלִּפְנֵי אֲבִינוּ שֶׁבְּשָׁמַיִם, שֶׁנִּפְרָה וְנִרְבָּה כְּדָגִים.

מתכון לעוגת שנה טובה (12 מנות)

1 כף סבלנות,
קומץ טקט.
קורט הבנה והערכה הדדית.
שופכים על כל התערובת הרבה שמחה,
וממיסים בחום של אהבה.
לקישוט, מוסיפים למאפה זר של "תשומת לב"
ומגישים יום- יום עם מצב רוח מרומם.
ושתהיה לכולנו שנה טובה.
אמן, כן יהי רצון.

אופן ההכנה:
נוטלים 12 חודשים,
מנקים היטב מקטנוניות, מרירות,
קמצנות וחרדות.
מחלקים ל חודש 30-29 יום,
כדי שיספיק לכל השנה,
מערבבים בכלי גדול:
3 כוסות עבודה,
2 כוסות מצב רוח טוב והומור.
3 כוסות גדולות אופטימיות.

רעיונות לפעילות משפחתית

תקופת החגים, ובעיקר ראש השנה, היא הזדמנות לבלות זמן איכות בחיק המשפחה או עם חברים. נוסף לארוחת החג אפשר להוסיף תכנים אחרים שיש בהם שיתוף, הקשבה ונתינה. אנו שמחים להציע לכם רעיונות להטענת ארוחת ראש השנה בתוכן יהודי-ישראלי - תרבותי, בנסיון להפוך את החג, על עושרו העתיק והמודרני, לרלוונטי לחיינו, ולהזמין את המסובים כולם לתרום לשיח יצירתי ואישי ולהיות שותפים בחגיגה סביב השולחן.

כמובן שאין סיבה להגזים - מספיק לקחת אלמנט אחד או שניים ולשלבם במהלך הארוחה.

א. בסעודת החג יש הזדמנות לעשות סבב בין המשתתפים שבו **כל אחד מספר על משהו**

חדש שעשה בשנה החולפת, משהו שרוצה להגשים בשנה שתבוא, מה אני מאחל

למשפחתי, למדינתי, לעולם. הישג שהייתי רוצה להגיע אליו השנה, שיעור חשוב

שקיבלתי השנה. סיפור אישי על סליחה, זיכרון מהחג מילדותו... (אחד מדבר והשאר

מקשיבים וכך מרוויחים שיתוף, התקרבות ובעיקר הקשבה).

ב. עם ההגעה לחגיגה מחלקים ניירות ואנשים יכתבו ברכות, מכניסים לקופסה, בשלב

מסוים בחגיגה, מעבירים את הקופסה בין החוגגים וכל אחד מוציא ברכה, מקריא ומנחש

מי הכותב.

ג. כמה ימים לפני החג, להציע לילדי המשפחה **לכתוב ברכות (לא אישיות) לחג, להכין**

קופסא מקושטת ולהניח בתוכה את הברכות. בערב החג, אחרי מנה ראשונה הילדים

יעברו עם הקופסא בין החוגגים, כל אחד ייקח, באקראי, ברכה ויקרא אותה בקול רם

לכל הנוכחים ואז יחליט האם לוקח לעצמו את הברכה או מעביר למישהו אחר תוך כדי

שמסביר מדוע עשה זאת.

ד. החוגגים מתבקשים להביא לערב החג **חפצים שמסמלים** או מזכירים משהו השייך לחג.

(שעון, ביצה, מפתח, זרעים, תרמיל...). במהלך הערב כל אחד מראה מה הביא ומסביר

מדוע.

ה. לפני החג מבקשים מהמשתתפים **לכתוב בקשה שלהם לשנה החדשה** (רק הם יודעים

מה כתוב) את הפתקים הכתובים מניחים בתיבה ומערבבים. כל אחד בתורו מוציא פתק,

קורא את הבקשה בקול רם ומנסה לנחש מי בעל הבקשה.

ו. **מעגל ברכות**: אחרי הארוחה תוכלו לארגן מעגל ברכות. במעגל זה כל משתתף משתף

מה הוא מאחל לעצמו לשנה החדשה. בסיבוב שני ניתן לבחור גם אדם אחר ולהעניק לו

ברכות מהלב, הכלל הבסיסי הוא שרק אחד מדבר בתורו וכל השאר מקשיבים. אפשר

גם לשתף, אלו הרגלים או דפוסים ישנים הייתם רוצים להשיל מעליכם לקראת השנה

החדשה. עבור הילדים, ניתן לבקש מהם לבחור חפץ אחד (למשל צעצוע) אותו הם

מוכנים ל"שחרר" לקראת השנה החדשה. תמיד טוב לשחרר את הישן על מנת לפנות מקום לחדש. (חפצים אלו אפשר לתרום) אפשר גם לעמוד על יד מקווה מים לאמר בקול או בלב ממה רוצה להיפטר ולהשליך למים הזורמים.

- ז. תקופת החגים היא זמן טוב לפתוח את הלב ולעסוק בפעילות חברתית בעלת תרומה לקהילה. לדוגמא: כשיוצאים ליום טיול בטבע לאסוף את האשפה שפגשנו בדרך, לבקר אדם בודד או חולה ולשמח אותו בברכה, מאכל, שיר... ליזום שוק "קח תן".
- ח. לפני החג הילדים יכולים להכין ברכות לכל משתתף בסעודה ובערב החג להניח בצלחת של כל אחד ברכה. (הברכות יכולות להיות בצורת תפוח, יונה לבנה...).
- ט. יצירת לוח שנה משפחתי בו נציין ימי הולדת ואירועים נוספים חשובים.
- י. אפשר להביא שופר ולתרגל את הקולות המסורתיים או, לחלופין, אם יש בין המסובים מישהו שיודע לנגן על כלי נשיפה, לנגן מספר שירי חג ותקווה.
- יא. משחק פנטומימה עם ביטויים המכילים את המילה ראש. (ראש גדול, ראש כחול, הגדיל ראש, ראש פתוח, שבירת ראש, יושב ראש, ניקוי ראש, איבד את הראש...)
- יב. חידון על מושגי החג.

- יג. תחזיתון משפחתי - מכינים שאלון המורכב משאלות על מה יקרה בעולם, בארץ ובמשפחה - לכל נושא 3-5 שאלות. לדוגמא שאלות על העולם: מי יזכה במונדיאל? האם אסד ימשול עדיין כשנחגוג שנה הבאה?
- שאלות לדוגמא בארץ: האם מס' הנוסעים ברכבת העמק יעלה השנה ב 10% על השנה הקודמת? האם יפתח משפט נגד ביבי נתניהו? שאלות לדוגמא. במשפחה: האם תהיה חתונה? האם מישהו מהמשפחה יופיע בתקשורת? האם מישהו מהמשפחה יקבל פרס? המסובים עונים על השאלות בכן ולא, אוספים את השאלונים עם התשובות. למשמרת ופותחים אותם בחגיגה בשנה הבאה, מבטיחים פרס מתוק וטעים למנצחים.
- יד. סבב חידושים במשפחה - הסבא/סבתא של המשפחה מכין עדכון מה קרה לכל אחד במשפחה השנה, משהו אחד משמעותי ומקריא ומברך לפני כולם - כל ילד ונכד וכלת וחתנים מוזכרים: סיומים בבית הספר, בעבודה, קבלת תואר, גינה חדשה, חגיגות וכו ...

שנה טובה!